

IVAN TAVČAR: TRŽAČAN

REŠITVE DOMAČE NALOGE

Besedilo je **kratka pripoved/podoba/slika**. Pojasni s pomočjo »*Potujem v svet književnosti*«, za kakšno vrsto besedila gre.

Kratka pripoved ali slika pomeni, z nekaj ključnimi dogodki upodobljeno življenje glavnih oseb, ki v delu nastopajo. Pri Tržačanu sta to Matevž Vrbar in Tomažek (Tržačan).

V njih nastopajo posamezniki, ki so kot dobri in slabi prikazani z nekaj dogodki iz svojega življenja. Pogosto so ti ljudje **posebneži (romantično)**. Dogodki, ki so opisani, so velikokrat naključni, vendar na osebe usodno vplivajo. To sta dve značilnosti romantičnega sloga pisanja, drugače za Tavčarja velja romantično-**realistični slog** (prikaz življenja brez olepševanja).

V kateri zbirki je izšla pripoved Tržačan?

Pripoved/slika je vzeta iz zbirke „**Med gorami**“, pisatelj je s tem poimenoval Poljansko dolino in okoliške hribe, podeželske kraje, v katerih se pripovedi v tej zbirki dogajajo.

S svojimi besedami **pojasni naslov** besedila.

Tržačan je bil Tomažek, v Trstu kupljen zavržen otrok. Poimenovali so ga po Trstu.

Kdo je avtor besedila in kdo pripovedovalec? Pojasni na primeru iz besedila, izpiši dele povedi iz 2. in 3. dela besedila, ki pojasnjujejo trditev.

Avtor besedila je **Ivan Tavčar**, tokrat je tudi **pripovedovalec (3. os.)**, pripoveduje on sam, kar lahko razberemo iz besedila:

*»Mnogokrat, ko **smo stopili** mimo veže njegove, videli smo ga, kako je molil svoje noge iz peči ...*

*»Koprneče oziral se je v dolino, kjer **smo skakali zdravi mi otročaji**, lovili ribe v potoku*

*»Nekega dne **sem prišel** na Vrbarjev vrt ...«*

S tem, ko pripovedovalec vstopi v pripoved, da postane bolj živa, bolj resnična.

Kje in predvidoma kdaj se pripoved odvija? Pojasni.

Pripoved se dogaja v Poljanski dolini (Žirovska), predvidoma v času, ko je bil pisatelj še otrok.

Razdeli besedilo na tri dele in jim pripiši naslov.

VRBARJEV MATEVŽ, TRŽAČAN, TOMAŽEK UMIRA (podobno, vsebinsko ustrezno in ne predolgo)

Vsak del zgodbe obnovi v 5-10 povedih.

- ▶ **VRBARJEV MATEVŽ** – je bil grob nasilen človek, ki je pogosto prišel v pretep. Nekoč je hotel Ramovševemu Martinu poriniti nož v trebuh, vendar mu je spodrsnilo in nož je v roke dobil Martin, ta pa mu je odrezal desno uho. Od takrat naprej so se ljudje iz brezušesnika grdo norčevali, kar je v njem vzbujalo še večje sovraštvo. Ker je ostal brez ušesa, ga nobeno dekle ni hotelo za moža. Odpravil se je na Žirovsko, povezal si je ruto okrog glave, kot da ga boli zob, in za ženo vzel priletno in leno Marušico.

- ▶ **TRŽAČAN** – Njun zakon seveda ni bil srečen, Marušica je bila lena in Matevža vsekakor ni vzela za pravega moža. V hiši je bil stalno prepir in tudi tepež. Ker mu žena ni dala otroka, se je odložil, da si ga bo kupil v Trstu. Nadel si je koš in domov prinesel Tomažka. Tomažka je sprva oboževal, ga razvajal, o njem govoril kot o najboljšem sinu ... A zgodilo se je po nekem čudežu, da sta Matevž in Marušica dobila sina, od takrat naprej se je vse spremenilo. Tomažek je v družini postal »stvar«, stalno so ga pretepali, se iz njega norčevali, ga stradali, izkoriščali ... Zdaj je hišo vodil drugi sin, ki je bil zelo razvajen in grd. Svojo pravo osebo pa sta pokazala tudi Matevž in Marušica.
- ▶ **TOMAŽEK UMIRA** – V zadnjem delu vidimo nesrečno in žalostno podobo Tomažkovega umiranja, sestradan leži pod drevesom, nihče mu noče pomagati. Mimoidoči vaščani (**vaščanke!** Maruša Repulja, Mica Zdihovalka, Marjetka Togotulja) se iz njega norčujejo, naj je travo, Matevž pa mu ne privošči niti padlega sadeža. Ko pa mimo pride pisatelj, mu da padli sadež, a se Matevž zaradi tega močno jezi. Ko je hotel Tomažka pretepsti, je mimo prišel Sadarjev Korla in Matevža grdo premlatil. Vse je videl Zavratarjev Mihola, a se je naredil, da nič ni videl in ne slišal. Tako je bilo vsaj malo zadoščeno Tomažkovemu trpljenju. Ponoči je Tomažek umrl.

Kdo so glavni literarni junaki in kdo stranski?

Glavna junaka sta Matevž in Tomažek, **stranski junaki** so Marušica, Tinče, pisatelj, vaščani ...

Napiši **oznako** (značajske lastnosti, 5 povedi za vsakega) **Vrbarjevega Matevža, Tomažka/Tržačana, Marušice** in sina **Tinčeta**. Pomagaj si tudi z besedami iz besedila, prepisi dele besedila, ki označujejo te osebe.

► VRBARJEV MATEVŽ

Bil je grob, grd, pretepač, jeznoriti človek, ki je velikokrat prišel v težave zaradi svoje jeze. Nihče ga ni maral, nobena ženska ga ni hotela za moža, razen lene in po srcu zelo slabe Marušice iz Žirovskega. Do Tomažka je sprva gojil ljubezen, a ga je po rojstvu sina takoj zavrgel. Velikokrat ga je pretepal, izkoriščal za pridobitev denarja, ga stradal ... Lahko rečemo, da je v življenju naredil veliko hudega.

▶ TOMAŽEK

Tomažek je bil nesrečen otrok, ki so ga že njegovi starši zavrgli oz. ne vemo, kaj se mu je zgodilo. Kupil ga je človek, ki mu je v življenju prizadejal hudo gorje. Tomažkovo življenje je bilo zaznamovano s trpljenjem, lakoto, izkoriščanjem. Bil je tih in skromen, prenašal vse hudo in se ni pritoževal, niti se ni brani. Umrl je ponižan.

▶ MARUŠICA

Bila je grda, goba, hudobna in zelo lena žena, ki je Matevža vzela iz koristoljubja, verjetno tudi nje nihče ni hotel, bila je že priletna, ko se je poročila. Z možem je delala grdo, ga pretepala, mu ni bila žena. Tomažka je sovražila, ga tepla, stradala, mu dajala pretežka dela. Bila je zelo slaba mati tudi svojemu sinu, razvajala ga je in učila grozних vzorcev vedenja, prav ona je bila kriva, da je bil njen otrok tako hudoben, grd, nevzgojen in razvajen.

▶ TINČE

Tinče je bil razvajen fant, ki je počel grozne stvari. Nekako pa mu je oproščeno, saj so ga starši tako vzgajali. Lepe besede ni poznal, znal je grdo kleti, velikokrat je Tomažku nalašč nagajal, da je bil potem tepen. Večino časa se je drl, ukazoval in vsi so delali tako, kot se je zahotelo njemu. Verjetno je zrasel v takega človeka, kot sta bila njegova starša, ali še slabše.

Avtor zgodbo gradi na različnih **kontrastih/nasprotjih**. Eden izmed kontrastov je tudi Matevževa ljubezen do Tomažka. Kako se kaže to nasprotje, **kakšna je bila ljubezen sprva in kakšna kasneje**.

Zaradi kontrastov je zgodba še bolj napeta oz. prikazuje krivice, ki so se dogajale.

- ▶ Matevž je Tomažka sprva imel rad, ga je razvajal in hvalil, imel ga je rad, kot bi bil njegov, ko je dobil svojega sina, pa ga je pretepal, stradal, izkoriščal, se iz njega norčeval ...

V zadnjem delu je kontrast grajen na podlagi narave in Tomažkovega počutja. Pojasni, v čem se kaže nasprotje med njima.

- ▶ Tomažek v zadnjem delu močno trpi, telesno kot tudi duševno, sestradan, ohromel, ne more niti vstati, ljudje se iz njega norčujejo ...
- ▶ Zunaj pa je bila pomlad/poletje/jesen, po dolini je žarelo sonce, modra voda se je vila čez zelene livade, povsod je prekipevalo od življenja ... Tomažek pa je v trpljenju umiral.

Posebnost Tavčarjevega sloga so tudi **primere ali komparacije** (kot/kakor), iz besedila jih izpiši najmanj 10 in vsako zase pojasni.

▶ Primer:

- ▶ »Oblačil ga je skoro na isti način, **kakor** se oblači lilija na polju, ki nima nikake obleke.«
- ▶ (bil je skoraj gol, slabo oblečen)
- ▶ »... brez desnega ušesa, **kot** svetopisemski hlapec ...« (podoba iz Sv. pisma)
- ▶ » ... otroče, šibko, katero je raslo **kakor** trava na zemlji razsušeni ...« (hitro)
- ▶ »... izkazal mu je ljubezen **kakor** rodnemu otroku ...« (svojemu, veliko ljubezen)
- ▶ »... bil je tenak **kakor** bilka na travi ...« (suh, šibek)
- ▶ »... dvoje lepih oči, ki so mu izpod rumenil las zrle v svet, **kakor** zre modro cvetje iz rumene pšenice ...« (lepe oči, ki se jih je opazilo)
- ▶ »... klelo je že **kakor** voznik na cesti ...« (grdo, grobo)
- ▶ »... hotel je rešiti svoje meso, **kakor** je tako navada pri človeških bitjih ...« (boj za preživetje)
- ▶ »... ga imam rad, prav tako, **kakor** bi bil moj ...« (kot da bi bil njegov, a je laž)
- ▶ »... suhih hrušk, tistih sladkih repnic, se **kakor** led tajajo pod zobmi ...« (slastne, sočne)
- ▶ »... Sadarjev Korla. **Kakor** sapa je bil pri starem grešniku ...« (po tiho, kar naenkrat, iznenada)

Kakšen **odnos do Tomažka** pa imajo vaščani (vaščanke, Sadarjev Korla, Zavratarjev Mihola, pisatelj sam)? Napiši za vsakega.

- ▶ Vaščanke, ki prihajajo mimo Tomažka, se iz njega norčujejo. Maruša Repulja mu svetuje, naj jé travo. Mica Zdihovalka se do njega obnaša kot do »psa«, mu reče, da bi bilo bolje, če bi umrl. Marjeta Togotulja ga ponižujoče vprašuje, če ga boli želodec ...
- ▶ Zanj se zavzameta vaščana Sadarjev Korla in Zvratarjev Mihola. Korla ga pretepe, Mihola pa se naredi, da pretepa ni videl. Pisatelj pa mu ponudi padli sadež, Tomažek se mu smili, čuti njegovo stisko.

Kako je bilo **Tomažkovemu trpljenju zadoščeno**? Kaj meniš o tem dogodku, kaj sta naredila Sadarjev Korla in Zavratarjev Mihola? Izpiši tudi njune besede.

- ▶ (glej prej – podaj svoje mišljenje o tem)
- ▶ Ravnala sta prav ...

Napiši **slovenski pregovor**, ki lepo opiše sklepni del zgodbe.

- ▶ ***Za vsakega na tem svetu raste palica*** (pomeni, da se mu bodo slabe stvari vrnile, maščevale)

Pojasni **metafore**:

- ▶ ***Bile so ga same kosti.*** – bil je suh, šibek, siromašen
- ▶ ***Zakon ni imel božjega blagoslova.*** – vedelo se je, da ne bosta srečna v zakonu
- ▶ ***Redil in pasel ga je bolj s palico nego s kruhom.*** – veliko so ga pretepali, bil je lačen

